

Hrsg. Ullrich Junker

**Wiadomości na temat -
Kapsuła pamięci w kuli, która
na nowej wieży
lokalnego
Evangelische Gnadenkirche zum Kreuze
Christi, 17 września 1810 r.
ma być podłączona.**

Hirschberg, wydrukowany przez Immanuela Krahna

© w kwietniu 2020 r. Ullrich Junker
Mörikestr. 16
D 88285 Bodnegg
Tłumaczył Henryk Dąbkiewicz

4.10.9

Nachrichten

zur

Aufbewahrung in dem Knopf

welcher

auf den neuen Thurm

~~XIV~~ / 173

der hiesigen

Evangelischen Gnadenkirche zum Kreuze Christi

den 17. Septbr. 1810

aufgesteckt werden soll

Hirschberg, gedruckt bey Immanuel Krahn.

Duch publiczny, dobroczynność i miłość do naszego kościoła umożliwił zbudowanie nowej wieży w miejsce tej, która została z niego zniszczona przez niefortunny pożar 16 października 1806 roku. Chociaż nie została jeszcze ukończona, została zbudowana w takim stopniu, że gałka i krzyż mają być teraz umieszczone jako jej najwyższa ozdoba. Wkrótce dzwony, które wiszą w drewnianej wieży ratunkowej obok kościoła, będą mogły zostać podniesione, a wtedy pozostanie tylko zewnętrzne pokrycie i dekoracja górnej wieży oraz renowacja czterech narożnych wież.

Historia kościoła i związanej z nim szkoły, a także historia nieszczęsnego pożaru, zawarta jest w książce wydanej przez pana Superintendenta M. Letscha, pod tytułem:

"Krótka historia luterskiego zboru Gnadenkirche i związanej z nim szkoły w Hirschbergu. Memorandum z okazji stulecia przywrócenia wolności religijnej w 1809 roku".

Wydrukowane kopie *"Zbiór kazań i przemówień wygłoszonych podczas uroczystości jubileuszowych w dniach 11, 12 i 14 czerwca 1809 r."*.

"Metagram wiosennego egzaminu Liceum w Hirschbergu, który odbył się w dniach 10 i 11 kwietnia 1809 r., wraz z programem wejścia w drugi wiek tej szkoły, autorstwa Gottfrieda Willhelma Körbera, rektora Liceum", zostały do kapsuły czasu załączone.

O wydarzeniu tym odnotowują następujące informacje:

Opatrzność miała szczęście, że nikt nie zginął w pożarze wieży.

i że wieża, po tym jak niszczycielski płomień stopił dzwony i strawił jej wnętrze.

Niszczycielski płomień stopił dzwony i pochłoniął jej wnętrze, wieża powoli i prawie zawałała się na siebie.

Kula i krzyż pozostały na górnej części kościoła w miejscu pożaru.

wieży, która została zredukowana do popiołów. Oba zostały tylko uszkodzone, i dlatego jest to dawny guzik i dawny krzyż z jego promieniami który jest obecnie ponownie zakładany.

Kula została wykonana przez miedziorytnika i seniora pana Christiana Stänkera który wykonał ją wcześniej w 1793 roku. Teraz zaopatrzył ją w nową wzmacniającą obręcz pośrodku. Złocenie tego krzyża i promieni zostało wykonane przez mistrza pozłotnictwa Johanna Christiana Bärmanna.

Umieszczono najstarszą wiadomość z 1793 roku którą pożar zamienił w popiół oraz nową aktualną.

Na nowych dzwonach znajdują się następujące napisy:

1. na dużym dzwonku przy górnej krawędzi:

Odlew w domu wdowy po Christianie Friedrichu Siefencie z domu Fuchs w Hirschbergu, wykonany przez czeladnika Johanna Gottfrieda Böhrera z Norymbergi.

W środku:

Kolegium kościelne w tym czasie:

Johann George Gebauer, pierwszy proboszcz.

Johann Philipp Beer, inspektor budowlany.

Friedrich Traugott Mentler jako starosta

Christian Lorenz/ jako starosta

August Schäffer jako starosta

Johann Gottlieb Dietrich jako starosta

Friedrich Baum jako starosta

Johann Gottfried jako zastępca

Steige Friedrich jako zastępca

Willhelm Fuchs jako zastępca

Gottfried Stolle jako zastępca

Christian Gottfried Böhm jako zastępca

Johann Friedrich Vogt jako zastępca

Ernst Ferdinand Glogner, senator i konsultant Collegii.

Aktualne duszpasterstwo:

Pan kurator i past. prim. M. Johann Gotthard Aug. Letsch.

" Archidiakon Johann Friedrich Glaubitz

" Diaconus George Gottlob Friebe,

" Sub-Diaconus Ernst Gottlob Meißner,

na krawędzi:

16 października 1806 roku pierwsze dzwony stopiły się w pożarze wieży kościelnej. W październiku 1807 roku odlano nowe dzwony.

2, Na środkowym dzwonku: :

"Wieczór w St. Gall (1806) zniszczył Glocka i Thürme, Wkrótce potem nastąpiły nieszczęścia wojny."

wokół krawędzi:

„Odlany wraz z pozostałymi dwoma dzwonami w październiku 1807 roku.”

3, Na małym dzwonku:

*"Ale w najtrudniejszym czasie (1807 r.) Bożej dobroci i wierności
"Harmonia dzwonów na jego cześć na nowo".*

na krawędzi:

"Odlany wraz z pozostałymi dwoma dzwonami w październiku 1807 roku".

Wciąż brakowało nowej czaszy Seigera do tych dzwonów, w tym górnej przezroczystej do wybijania godzin. Wysokość kosztów opóźniła decyzję o jej zakupie. Jednak również w tej sprawie skonsultowano się z radą. Wielka dobrodziejka kościoła, pani Wittwe Franz, postanowiła w tym roku dokonać darowiznę z funduszy swojego zmarłego męża. Pan Franz, do jej dyspozycji na cele charytatywne, przeznaczył suma 1000 Rthlr.

Produkcja takiej miski Seigera o wadze około 13 Ctr. została powierzona fundatorce dzwonu pani Siefert i jej obecnemu zięciowi, obecnie miejscowemu mistrzowi Böhrrerowi, otrzymuje ona napis:

"Odlany w 1810 roku w domu Christiane Eleonore, wdowy po Siefertcie, z domu

"Fuchs i przez mistrza rzemiosła Joh. Gottfr. Böhrrer."

"Dany jako dzwony w 1807 roku na pamiątkę kupcy.

"Pan Johann Cornelius Franz zm. 1796, którego żona

„Renata Helena Franz z domu Ketzler. Obie szkoły kościelne

*i biednych wielkich dobroczyńców. Bardziej niezniszczalny niż ten kruszec
"pozostaje wdzięczną pamięcią".*

Budowa wieży została przeprowadzona przez cieślę miejskiego i starszego Johanna Christiana Scholze, który położył tak wielkie zasługi dla zachowania kościoła podczas pożaru. Zmarł on 5 września w 76. roku życia. Szkielet wieży został wykonany przez niego samego. Zewnętrzny kształt, różni się od poprzedniej wieży tylko kilkoma proporcjami, a zwłaszcza górną częścią nad prześwitującą częścią. Kształt wieży zbudowany jest zgodnie z rysunkiem pana Kurtsa, budowniczego-przewodnika w Schmiedebergu, który był konsultowany podczas budowy. Syn pana Scholza, mistrz ciesielski Johann Christian Scholz junior, który kierował budową pod jego kierownictwem i który wyróżnił się w tej pracy wraz z kilkoma czeladnikami, wcześniej wykonał model konstrukcji, o wysokości 3 łokci 16 cali i szerokości 1 łokcia 16 cali na podstawie ocalałego modelu Martina Franza.

Pierwsze belki ścienne pojawiły się 1 maja tego roku, a pierwsze duże wiechy 9 maja.

Aby zaoszczędzić na znacznych kosztach blaszanego pokrycia dachowego dużej kopuły, wybrano pokrycie dachowe z wiórów asfaltowych i łusek. Praca została zlecona mistrzowi łupkowemu Franzowi Antonowi Flügelowi z Harpersdorf i jest obecnie w większości ukończona. Jak dotąd, dzięki boskiemu kierownictwu, żadne nieszczęście w budowie nie przyniosło jeszcze smutnego wspomnienia do tej nowej ozdoby kościoła. Więc niech Opatrzność nadal rządzi i chroni wszystkich w ich pracy. Oprócz pierwszych przygotowań podjętych wkrótce po pożarze zebrano datki i inne

znaczące dary dla kościoła, zarówno w pieniądzu, jak i od Dziedzicznego Lorda Szambelana, Hrabiego von Schafgotsch Ekscelencji w Warmbrunn, od niektórych innych sąsiednich właścicieli ziemskich oraz z lokalnego skarbcza w drewnie. Podobnie jak oprócz darów wskazanych w publikacji jubileuszowej, zostały przyznane ko-

ściołowi następujące datki na budowę wieży które zostały zebrane w tym roku przy energicznej współpracy radnych miejskich i w wyniku tego,

Przez zgromadzenie 19 marca c. a.	Sąd.			Nom. Moneta,		
	rthl:	sgl.	d'r.	rthl,	sgl.	d'r.
Z miasta	2216	2	6	2347	13	3
Od społeczności Cunnorsdorf	5	10	-	102	10	8
Od społeczności Grunau	1	-	-	76	12	9
Od społeczności Straupitz	-	-	-	67	20	-
Od społeczności Hartau	2	-	-	32	18	-
Od społeczności Schwarzbach	-	-	-	32	27	6
Od społeczności Gotschdorf	-	-	-	30	15	3
Od społeczności Eichberg	-	-	-	8	-	-
Od społeczności Stonsdorf	-	-	-	24	3	3
Specjalne wpłaty i zapisy	105	-	-	114	27	6
Summa Cour.	2330	12	6	2837	7	3

Rthlr. = Reichsthaler
 Sgl. = Silbergroschen
 D'r = Pfennig (Denar)

To właśnie dzięki temu, pomimo wielu trudności, które od wielu lat dotyczą miasto i region, rozpoczęła się faktyczna budowa, która może być kontynuowana do dziś.

W 1804 r. miasto i okolice nawiedziła niszczycielska powódź w pierwszych dniach lipca, która trwała prawie 3 dni i podczas której woda przekroczyła most o wysokości 11 ¼ łokcia.

Rok 1805 stał się smutnym rokiem refleksji z powodu ogromnej epidemii, która rozprzestrzeniła się wszędzie.

Tragedia rozprzestrzeniła się na cały kraj. Pozbawiła wiele rodzin dobrobytu, pochłonęła znaczną część ich oszczędności i pozostawiła wiele osób w stanie niedostatku i ubóstwa.

W miesiącu lipcu danego roku

buszel pszenicy białej 13 Rthl. 10 sgl.

- pszenica żółta	13	-	2	-
- żyto	13	-	2	-
- jęczmień	11	-	10	-
- owies	6	-	20	-
- groch	10	-	20	-

Tylko stopniowo ten głód się zmniejszał, co byłoby jeszcze bardziej uciążliwe, gdyby nie troska władcy o pozyskiwanie zboża i sprzedawanie go taniej na królewski rachunek. Silniejszy spadek cen nastąpił dopiero podczas wojny, a zgodnie z załączoną notą rynkową ziarno było najlepszą odmianą 6 dnia tego miesiąca:

Nominalna moneta Real-Wartość

Przenica biała	5 Rthlr.	4 Sgl.	lub 3 Rthlr.	11 Sgl.	4 D'r.
Przenica żółta	4 –	2 –	–	2 –	21 – 4 –
Żyto	2 –	24 –	–	1 –	26 – – –
Jęczmień	2 –	14 –	–	1 –	19 – 4 –
Owies	1 –	26 –	–	1 –	7 – 4 –
Groch	2 –	24 –	–	1 –	26 – – –
Proso	10 –	20 –	–	7 –	13 – 4 –
Kasza jęcz.	13 –	28 –	–	9 –	8 – 8 –
Kasza wrzos	14 –	12 –	–	9 –	18 – – –
Soczewica	6 –	24 –	–	4 –	16 – – –
Fasola	7 –	16 –	–	5 –	– – 8 –

W tym czasie cena buszla ziemniaków wynosiła 3 Rthlr. 6 Sgl. a obecnie jest to 16 Sgl. w ujęciu realnym.

Zeszlóroczna jubileuszowa publikacja upamiętnia już na s. 52 konflikt między Prusami a Francją, który wybuchł w październiku 1806 roku.

Pokój w Tylży z 9 lipca 1807 r. i jego przygnębiające konsekwencje, spowodowało że Hirschberg również dotkliwie odczuł wojnę, nawet jeśli zawierucha wojenna nie dotknęła lokalnego obszaru. 32764 Rthlr. musiało zostać zapłacone przez miasto, 35523 Rthlr. przez samych kupców i 4365 Rthlr. przez skarb jako ekstraordynaryjna kontrybucja wojenna. Gdy po zawarciu pokoju wojska cesarsko-francuskie pozostające w państwach królewskich zostały rozlokowane w prowincjach, również tutejsze miasto otrzymało stałe kwatery, które trwały od początku września 1807 r. do sierpnia 1808 r., a następnie nastąpiło kilka kolejnych przemarszów wojsk opuszczających prowincję, z których ostatecznie ostatni przemarsz francuskiego pułku dragonów odbył się 27 listopada 1808 r. Oprócz wielu dostaw w naturze, miasto musiało również zapłacić ponad 15000 Rthlr. leczeniu w szpitalu i innych racjach żywnościowych, a wszystkie koszty wojenne i kwaterunkowe, umiarkowanie oszacowane, wyniosły ponad 300 000 Rthlr.

Konsekwencją wojny była również degradacja monety, przez którą od początku lutego 1808 r. do maja jej wartość została obniżona do tego stopnia, że w końcu tylko 40 gr. lub 50 Sgl. spełniało wartość talara, aż w końcu nastąpiła prawna redukcja, w wyniku której moneta została zredukowana do istniejącej obecnie prawnej wartości rzeczywistej, tj. srebrny grosz do wartości 8 D'r, a grosz do wartości 8 Pf.

Jeśli chodzi o obchody Jubileuszu w dniu 12 czerwca. 1809 r., należy zauważyć, że został on zakłócony przez bardzo smutny incydent. Już wcześniej rozpowszechniona pogłoska o przepowiedni, że scena w kościele zawali się podczas nabożeństwa, napełniła wielu ludzi obawą przed taką możliwością i wprowadziła ich w napięty nastrój strachu.

Kazanie, które miało się rozpocząć, sprawiło, że już i tak zaniepokojone umysły stały się jeszcze bardziej niespokojne i dały wielu innym wiarę w możliwość zaważenia się empory z powodu przepełnienia. Gdy w chwili, gdy kazanie miało się rozpocząć, z górnej sceny spadła książka (która okoliczność niewątpliwie wykorzystała oprócz strachu, także swawolę, jeśli nie zamierzoną złośliwość), rozległ się okrzyk: *Rozdziela się! Rozdziela się!* co wielu wzięło za okrzyk ognia. Prawie wszyscy, z wyjątkiem kilku ostrożnych, z których jednak wielu zostało porwanych przez szturmujący tłum, szukali ratunku w ucieczce, a niepowstrzymany tłum pędził po schodach i z naw bocznych i dolnych ławek kościoła, kilka osób zostało rannych i prawie zmiażdżonych na śmierć, Niektórzy byli prawie nieprzytomni, a 11-letni chłopiec, syn tkacza o nazwisku Mentzel z Herischdorfu, stracił życie, zmiażdżony i zdeptany przez tłum. Dopiero po długiej przerwie przerażeni opamiętali się i powrócił taki spokój, że można było kontynuować nabożeństwo.

Od tego czasu, oprócz zmian, które zaszły w kościele w wyniku nowej konstytucji miejskiej, w kościele nie wydarzyło się nic godnego uwagi.

Zgodnie z nowymi przepisami dla wszystkich miast monarchii pruskiej wydanymi przez Jego Królewską Mość obecnie panującego króla Prus Fryderyka Willhelma III sub dato Königsberg den 19. Novbr, 1808, konstytucja miejska otrzymała poprawki. Magistrat mianowany do tego czasu został rozwiązany, sąd miejski całkowicie oddzielony od magistratu, wprowadzono wybory radnych miejskich, a wybory magistratu i starosty, a także inne urzędy obywatelskie i reprezentacja społeczności miejskiej we wszystkich jej sprawach zostały im przypisane.

Osiem dzielnic, na które obecnie podzielone jest miasto, to Langgassen, Burg, Schildauer, Kirch, Mühlgraben, Bober, Sand i Schützen, z

których pierwsze trzy obejmują miasto w obrębie murów obwodowych, a ostatnie pięć przedmieścia. W dniu 21 lutego v. Pierwsze wybory radnych miejskich i ich zastępców zostały przeprowadzone przez obywateli na zgromadzeniach dzielnicowych, a 30 czerwca tego roku odbyło się wprowadzenie i zaprzysiężenie nowego magistratu wybranego przez zgromadzenie radnych miejskich. Niedawno administracja policji została oddzielona od magistratu i przeniesiona do specjalnego królewskiego organu policyjnego z dniem 15 lipca. Obecnyimi członkami są:

Dyrekcja policji

Herr Kriegs-Rath Reichardt, dyrektor policji.

"Kapitan Hirte, inspektor policji

Sąd Miejski

Pan Justiz-Rath Bogislav Schmiedicke, Stadt-Gerichts-Direktor

" Minding, Justiz-Aßeßor

" Ernst Siegismund Ruhts, sądownictwo

Członkami władz miejskich są: Magistrat Pan Commerzien-Rath

Joh. David Jentsch, burmistrz "

Gottfried August Müller, Syndikus

" Johann Ernst Herring Rathsherr

" Kaufmann Johann Gottliéb Glogner, Kämmerer "

Kaufm. Johann Christian

Członkami władz miejskich są:

Magistrat:

Herr Commerzien-Rath Joh. David Jentsch, Bürgermeister

" Gottfried August Müller, Syndikus

" Johann Ernst Herring Rathsherr

" Kaufmann Johann Gottliéb Glogner, Kämmerer

" Kaufm. Johann Christian Dünckler nieopłacani radni miejscy

" " Samuel Friedrich Preidel nieopłacani radni miejscy

" " Ernst Heinrich Hillmer nieopłacani radni miejscy

" " Joh. Gottlieb Werner nieopłacani radni miejscy

" Tuchfabrikant Ernst Gottlob Seydel nieopłacani radni miejscy

" Kaufm, Gottfried Schneider nieopłacani radni miejscy

" " Joh. Siegesmund Scholtz nieopłacani radni miejscy
Radni miejscy:
Pan Kaufmann Christian Salice-Contessa, Vorsteher.
" Kaufm. David Bernh. Lemper, Protokollführer
" Kaufm. Carl Fried. Kirstein, Stellv. des Vorst.
" Buchh, Chr. Heinr. Thomas, Stellv. d. Protokollf.
" Kürschner Carl Daniel Schuster
" Kaufmann Christian Gottlob Kiesling
" Seifensieder Carl Gottlieb Zölisch
" Fleischer Christian Gottlob Klose
" Gürtler Johann Samuel Werner
" Bäcker Ehrenfried Traugott Klose
" Weisgerber Christian Gottlieb Rüffer
" Destillateur Christoph Heinrich Liebig
" Züchner Christian Heinrich Freund
" Fabrikant Johann Jacob Hutter
" Weber Christian Melchior Leder
" Pfefferküchler Christian Gottfried Stolle
" Seifensieder Johann Friedrich Vogt
" Schloßer Benjamin Gottlieb Dittmann
" Kaufmann Christian Gottlieb Rabe
" Schumacher Christian Gottlob Lang
" Riemer Carl Ferdinand Geschwend
" Posamentier Franz Gottfried Krügerman
" Kürschner Johann Samuel Keller
" Schmidt Gottlob Heinrich Peiscker
" Kaufmann Jeremias Gottlieb Kiesling
" Schneider Carl Friedrich Bräuer i
" Scabinus Christian Gottfried Böhm
" Bleicher Heinrich Benjamin Siegert
" Bleicher Christian Gotthard Tschentscher
" Schumacher Johann Gottlieb Reuther
" Kaufmann Johann Carl Heinrich
" Carl Freyherr von Stillfried

- Pan Kaufmann Carl Gottfried Kriegel
 " Gastwirth Christian Traugott Böhm
 " Weisgerber Christian Friedrich Engelmann
 " Töpfer Franz Joseph Hentschel
 " Handelsmann Joseph Dammech
 " Töpfer Adam Böhlmann
 " Kaufmann Friedrich Baumert
 " Seifensieder Gottfried Exner
 " Kaufmann Carl Michael Morgenbesser
 " Kaufmann Christian Ehrenfried Fritsch

Zastępcy radnego miasta:

- Pan Kaufmann Jeremias Gottlob Kiesling jun:
 " Gastw. Gottl. Th. Sternitzky aus dem Langg. B,
 " Tischler Johann Christian Hellbach
 " Kürschner Ehrenfried Fritsch aus den Burgbezirk
 " Züchner Johann George Rüdiger
 " Buchbinder Joh. Jac. Papke aus dem Schild.-B,
 " Kaufmann Ferdinand Baumert
 " Kaufmann Christ. Gottl. Kriegel aus dem Kirch. B,
 " Kaufmann David Gottlieb Beer
 " Kaufm. Joh. Traug. Gebauer aus dem Mühl. B.
 " Böttcher Carl Friedrich Dittmer
 " Kaufm. Benjam. Ladwig Klose aus dem Bober. B.
 " Gastwirth Franz Cogho
 " Bleicher Johann Gottfr. Lante aus dem Sand. B.
 " Brauer Benjamin Mentze
 " Hutm. Benjam. Gottl. Dabers a. dem Schütz. B.

Starostwo powiatu ziemskiego Lubań.

Pan Chirurgus Heinrich August Hempel Vorsteher.

" Kauf. Christian Gottfr. Kriegel Stellvertreter,
 w dzielnicy zamkowej:

Herr Schumacher Johann Ernst Leydecker Vorsteher

" Goldarbeiter Immanuel Baumert Stellvertreter

w okręgu Schildauer:

Herr Kaufmann Carl Friedrich Adolph

" Goldarbeiter Christian Hess

w parafii:

Herr Kaufmann Ferdinand Baumert Vorsteher

" Tischler Johann Gottlieb Kluge Stellvertreter

w rejonie młynów:

Herr Seiler Christian Willhelm Schuwardt, Vorsteh.

" Gürtler Johann Klein, Stellvertreter.

w dzielnicy Bóbr:

Herr Fleischer Christian Gottlieb Wenzel, Vorsteher.

" Ackerbesitzer Gottfried Zölisch, Stellvertreter.

w dzielnicy Piaski:

Herr Gastwirth, Fravz-Cogho, Vorsteher

" Stellmacher Johann Gottlieb Raubach, Stellvertreter

w dzielnicy strzeleckiej:

Herr Hutmacher Benjamin Gottlieb Dabers, Vorsteher

" Orgelbauer Samuel Gottfried Meinert, Stellvertreter

Kolegium kościelne, które obecnie, zgodnie z nową konstytucją miejską, nosi nazwę.

Protestancka Deputacja Kościelna i Szkolna

składa się z syndyka Müllera jako przewodniczącego, naczelników Beera, Lorenza, Dietricha i Friedricha Baumertów oraz zastępców Steige'a, Fuchsa, Stolle'a i Böhma. mert oraz zastępcy Steige, Fuchs, Stolle, Böhm i Vogt.

Protestancy duchowni i nauczyciele w Gimnazjum są nadal tacy sami, jak ci wymienieni w jubileuszowej publikacji, a pozostały personel kościoła i szkoły również nie uległ zmianie.

W momencie rejestracji ostatniego rejestru dusz w czerwcu tego roku, miejscowa populacja wynosiła 5604.

Do tych wiadomości, napisanych z przeszłości i terażniejszości, które potem, gdy szara seria lat wybieli złoty połysk guzika, a nieszkodliwa ręka odnowy pozwoli mu ponownie zejść do nowej ozdoby, mogą stać się długą i cichą przeszłością, dodano dwa wiersze, jeden łaciński i jeden niemiecki, napisany przez rektora Körbera, oraz następujące monety.

1) Okolicznościowa moneta wykonana przez nadwornego medaliera pana Loosa w Berlinie z okazji stulecia jubileuszu Feyera, którego krótkie wyjaśnienie odnotowano tutaj:

Z przodu, w tle, widzimy miasto Hirschberg takie, jakie było w 1709 roku, kiedy prawie w ogóle nie miało przedmieść. Przed nim znajdu-

ją się Kämmerische pola, na których zbudowano kościół. Niebo jest nieco zachmurzone - obraz przygnębiającego stanu protestantów w tamtym czasie. Ale słońce już zaczyna rozbijać chmury. W powietrzu pojawia się gołąb z liściem oliwnym, znakiem nadziei. Na Kämmerischen polu leży kamień, na którym religia umieszcza cesarski znak łaski. Napis odnosi się do tego: *Ten kamień stanie się miejscem kultu.*

Z tyłu kościół stoi zgodnie z widokiem, jaki miał w czasie jubileuszu w 1809 r., bez wieży. Niebo nad nim jest dość pogodne, w przeciwieństwie do nieba z 1709 r. Religia stoi w dziękczynieniu przed ołtarzem ofiarnym, na którym dla zachowania chronologii umieszczono wizerunek panującego obecnie króla Prus, Fryderyka Wilhelma III.

- 2) Friedrich Willhelmsd'or z rokiem 1809.
- 3) Jedna sztuka specjalnego Pruskiego talara.
- 4) Jedna sztuka o wadze ośmiu groszy.
- 5) Jedna sztuka o wadze czterech groszy.
- 6) Dwugroszówka z 1764 roku.
- 7) Jedna 1/24 po redukcji. Stopa 1/30 lub 8 lub 8 pfennigów z 1783 roku.
- 8) Jedna 1/30 po redukcji. Stopa 1/45 lub 8 lub 8 denarów z 1802 roku.

9) Jedna 1/48 po redukcji. Stopa 1/72 lub 8 lub 8 denarów z 1776 roku.

10) Jedna dwugroszówka śląska z 1784 roku.

12) Jeden Kreuzer Scheidemünze. z 1790 roku.

13) Grosz z 1808 roku.

14) Pfennig, moneta brandenburska z 1796 roku.

reduct. = reduzierter Fuß

1 Fuß = 12 Zoll = 30,48 cm

Wywyższaj, wywyższaj Boga
na wieki, dawcę wszelkich
dóbr!
Jest i pozostaje takim, jakim był,
filantropem i opiekunem,
Równie cudowny w radzie jak w czynie,
Pomaga tak, jak pomógł.
Jemu samemu niech będzie chwała!